
Europejskie Dni Dziedzictwa na Ostrowie Lednickim

Wrzesień to tradycyjny czas Europejskich Dni Dziedzictwa w całej Europie. Ich celem jest promocja zabytków, tradycji i lokalnych obyczajów (źródło www.kobidz.pl). Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy już po raz kolejny wzięło w nich udział, organizując na Ostrowie Lednickim cykl imprez edukacyjnych. W 2009 roku Europejskie Dni Dziedzictwa, pod hasłem „Zabytkom na odsiecz! Szlakiem grodów, zamków i twierdz”, były połączone z organizacją Jubileuszu 40-lecia Muzeum (Wrzesińska, Wrzesiński 2010). Jednocześnie na Ostrowie Lednickim celebrowano uroczystości inauguracji wojewódzkich Europejskich Dni Dziedzictwa. W roku 2010 Europejskie Dni Dziedzictwa odbywały się pod hasłem „Od pomysłu do przemysłu”. Muzeum z ekspozycją na Ostrowie Lednickim włączyło się w obchody, udostępniając pikniki historyczne i naukowo-edukacyjne (patrz artykuł A. Wrzesińskiej *Projekt edukacyjny Mały Archeolog* w tym tomie). Europejskie Dni Dziedzictwa w 2011 roku zorganizowano pod hasłem „Kamienie milowe”.

Kamieniem milowym na ziemiach piastowskich był Zjazd Gnieźnieński, którego wpływ na budowę wspólnej Europy pragnęliśmy zaakcentować. Tak sformułowany temat zachęcał do pokazania zabytkowej architektury Ostrowa Lednickiego i zainteresowania się nią, a także pozwalał na podjęcie prób rekonstrukcji historycznego miejsca i wydarzeń.

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy powstało w 1969 roku, a bezpośrednim impulsem do jego powołania było prawne powierzenie Muzeum opieki nad zabytkami Ostrowa Lednickiego. W związku z uroczystościami inauguracji na Ostrowie Lednickim ogólnopolskich obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa pod hasłem „Kamienie milowe” z udziałem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i zaproszonych gości, pojawiła się znakomita okazja do zwiedzania i promocji tego jednego z najważniejszych grodów państwa Piastów. Tym razem EDD były dobrym momentem do refleksji i przypomnienia korzeni państwowości. To właśnie grody wczesnego średniowiecza dały początek późniejszym zamkom, twierdzom i miastom.

Fot. 1. Europejskie Dni Dziedzictwa; fot. M. Józwickowska

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy jako główny organizator przedsięwzięcia wpisało się nim doskonale w ogólną konwencję imprezy łączącej w sobie działania popularyzujące wiedzę o przeszłości oraz ukazujące różnorodne sposoby jej badania. Wiąże się to z faktem wieloletnich doświadczeń placówki zarówno w zakresie propagowania wiedzy o przeszłości, jak i prowadzenia badań naukowych.

Impreza plenerowa miała charakter pikniku o wymiarze popularno-naukowym. Konwencja pikniku, łącząca w sobie dokonania świata nauki z różnorodnymi formami popularyzowania wiedzy o przeszłości, stanowiła wyraźny element odróżniający to wydarzenie od innych podobnych imprez historycznych w kraju, realizowanych przede wszystkim na bazie odtwórstwa historycznego.

Całość działań podzielona została na trzy wzajemnie uzupełniające się części:

- 1) naukową — realizowaną zarówno za pomocą tradycyjnych wykładów o charakterze popularno-naukowym, warsztatów naukowych, jak i bezpośredniej prezentacji wyników badań. Przez zabawę, wciągnięcie zwiedzających w rozmowę-dyskusję starano się zrozumiale zaprezentować rekonstrukcję przeszłości. Silnie akcentowany interdyscyplinarny w podejściu do przedmiotu/zabytku

Fot. 2. Uroczystość ogólnopolskiego otwarcia Europejskich Dni Dziedzictwa; fot. M. Józwickowska

i do procesu rekonstrukcji pozwolił na ukazanie, jak złożonym zadaniem jest ratowanie obiektów historycznych, w tym rekonstruowanie przeszłości;

- 2) wizualizacyjną — realizowaną dzięki udziałowi osób zajmujących się na co dzień popularyzowaniem wiedzy historycznej, a także za pomocą działań z zakresu odtwórstwa historycznego oraz prezentowania tradycyjnych ekspozycji muzealnych;
- 3) rekonstrukcyjną — polegającą na przedstawieniu sposobów rekonstruowania oraz wykonywania replik zabytków.

Takie wyraźne wydzielenie sfer pozwoliło na zaprezentowanie zwiedzającym w sposób czytelny, atrakcyjny i jednocześnie profesjonalny zarówno stanu wiedzy o przeszłości, jak i zróżnicowanych sposobów badań zaangażowanych w procesy jej rekonstruowania.

Szczególony walor poznawczy miały różnorodne działania interaktywne skierowane i do pojedynczych uczestników, i do grup. Wśród nich wyróżnić należy te, które z założenia przeznaczone były do wspólnego działania dzieci i rodziców.

Działania roku 2011 odbywające się w ramach pikniku historycznego „W lednickim grodzie księcia Mieszka” toczyły się bezpośrednio na Ostrowie Lednickim.

Fot. 3. Projekt edukacyjny „Mały Archeolog”; fot. M. Józwickowska

Zarówno na grodzie, jak i na podgrodziu stanęły namioty oraz warsztaty rzemieślników, pojawili się wojowie, konie, wozy, zwierzęta domowe. Wyspa stała się scenerią historycznego teatru. Docierający tego dnia na Ostrów uczestniczyli w żywej lekcji historii.

Na grodzie, w swoich obozach, stali wojowie słowiańscy — piesi i konni. Każdy z przybywających na wyspę mógł spróbować sił w fechtunku, poznać elementy uzbrojenia, a także techniki prowadzenia walki.

Na podgrodziu w drewnianej zagrodzie zrekonstruowano życie codzienne i zwyczaje z XI i XII wieku. Tu można było oglądać ludzi w stylizowanych na średniowieczne strojach, przy tradycyjnych zajęciach, samemu spróbować pracy dawnych rzemieślników, pobyc w warunkach z minionej epoki, a także skosztować potraw przyrządzanych jak przed wiekami. Osoby zainteresowane mogły zapoznać się z rzemiosłem dawnych warsztatów takich, jak: kowalstwo, tkactwo, ciesiołka, jubilerstwo, bębniarstwo, rogownictwo. Można było wziąć udział w grach i zabawach wczesnośredniowiecznych. Prowadzono naukę strzelania z łuku i kuszy. Ustawiono mennicę ze specjalnie przygotowaną do wybicia na EDD najstarszą znalezioną na cmentarzystku w Dziekanowicach monetą, denarem Bolesława Chrobrego datowanym na lata 995–997 (typ II Wenczlaus — analiza prof. Stanisława Suchodolskiego).

Fot. 4. Zajęcia edukacyjne; fot. M. Józwickowska

Przez cały dzień prezentowane były pokazy:

- 1) kuchnia pradziejowa: pieczenie podpłomyków, mielenie mąki na żarnach, ugniatanie ciasta, degustacja podpłomyków z miodem i powidłami;
- 2) pieczenie chleba w liściach chrzanu;
- 3) wędzenie sera;
- 4) pieczenie królika;
- 5) praca w drewnie, wykonywanie zabawek, łyżek połączone z omówieniem technik pracy dawnymi narzędziami;
- 6) ciesiołka i snycerka;
- 7) warsztat kowalski, wyrób narzędzi;
- 8) jubilerstwo i brązownictwo;
- 9) bicie monet;
- 10) przędzenie i tkanie;
- 11) pokaz wyrobu sieci rybackich;
- 12) farbiarstwo;
- 13) produkcja dziegiu;
- 14) garncarstwo;
- 15) wyprawianie i obróbka skóry;
- 16) wykonywanie butów i skórzanych części stroju;

- 17) plecionkarstwo;
- 18) krawiectwo historyczne;
- 19) zielarstwo i wróżbiarstwo;
- 20) rzuty oszczepem i toporem;
- 21) strzelanie z łuku i kuszy;
- 22) jazda konno;
- 23) zabawy historyczne.

W ramach projektu edukacyjnego „Mały Archeolog” na wyspie ustawiono minipracownie, w których dzieci i dorośli mogli zapoznać się z działalnością naukową Muzeum (patrz artykuł A. Wrzesińskiej „Projekt Mały Archeolog” w tym tomie). Powstały: *pracownia konserwacji*, w której prezentowano metody zabezpieczeń i konserwacji zabytków z metalu i drewna; *pracownia archeologiczna*, w której poznawano zasady dokumentacji badań wykopaliskowych, a małych archeologów zapraszano bezpośrednio do wykopu archeologicznego, gdzie pod okiem specjalistów poszukiwali „skarbów”; w polowej *pracowni przyrodniczej* poznawano przedmioty z kości zwierzęcych, próby przyrodnicze, a także pracę antropologa. W polowej *pracowni rekonstrukcji naczyń* prezentowano sposoby rekonstrukcji historycznych naczyń glinianych. Pokazano różne kategorie zabytków archeologicznych, a specjaliści opowiadali o pracy z zabytkiem, konieczności prowadzenia badań, analiz i dokumentacji.

Największą atrakcją dla dzieci okazała się zabawa w małego archeologa i możliwość pracy w zainscenizowanym wykopie pełnym ukrytych „skarbów”. Dodatkowo i wyjątkowo archeolodzy prowadzący tego dnia prace eksploracyjne na podgrodzium pozwalali widzom uczestniczyć w autentycznych badaniach wykopaliskowych.

Prowadzono wiele zajęć warsztatowych dla dzieci, m.in. z lepienia z gliny, wykonywania ozdób z modeliny, ogólnoplastyczne i rysunku dokumentacyjnego.

Jedną z atrakcji inauguracji EDD na Ostrowie Lednickim była inscenizacja teatralna pokazująca przybycie na wyspę z wizytą do pałacu Bolesława Chrobrego cesarza rzymskiego narodu niemieckiego Ottona III wraz z drużyną i dworem. Był to przystanek władcy w drodze do Gniezna w roku 1000 — zatrzymał się on na wyspie na odpoczynek i ucztę. Spektakl „Wizyta Ottona III na Ostrowie Lednickim” zaprezentował Teatr im. Aleksandra Fredry z Gniezna.

Podczas EDD wystawy archeologiczne udostępnione były z dodatkowym komentarzem przewodników, odbywały się także prelekcje i odczyty. W formie wystawy także zaprezentowano najlepsze prace powstałe podczas warsztatów plastycznych zorganizowanych dla dzieci w lipcu i sierpniu na temat „Ostrów Lednicki — Pomnik Historii”. Specjalną atrakcją dla turystów było oprowadzanie po Ostrowie Lednickim — w wyznaczonych godzinach przybywającymi na wyspę zajmowali się pracownicy muzeum.

Inauguracja Europejskich Dni Dziedzictwa została zakończona w Katedrze Gnieźnieńskiej mszą św. celebrowaną przez Prymasa Polski Józefa Kowalczyka.

Bibliografia

WRZESIŃSKA A., WRZESIŃSKI J.

2010 Jubileuszowy rok Muzeum, SL, t. X, s. 265–284.